Voorstel aan college en raad

Nummer:	02430000148427
Datum:	27 juni 2023
Opsteller:	N. Manders, J.J. Kersbergen
Portefeuillehouder:	Wethouder M. Reckman, Wethouder M. Companjen
Onderwerp:	Monitor Sociaal Domein

Het college van B&W besluit:
1. In te stemmen om het Basisdocument Monitor Sociaal Domein aan te bieden aan de raad.
2. De raad te adviseren het basisdocument Inrichting Monitor Sociaal Domein vast te stellen.

Inleiding
Naar aanleiding van het 'Rekenkameronderzoek Meerinzicht' (december 2021) hebben de gemeenteraden van Ermelo, Harderwijk en Zeewolde besloten de aanbevelingen over te nemen en het college te verzoeken met voorstellen te komen. In één van de aanbevelingen wordt gerefereerd aan een monitor voor het Sociaal Domein. Daarbij hebben de gemeenteraden van Ermelo en Harderwijk het college verzocht met voorstellen te komen voor de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek 'Uitvoering van de jeugdhulp' (maart 2020). Aanbeveling 2 uit dit onderzoek was 'Vraag als raad tenminste twee keer per jaar om een monitor jeugd of sociaal domein'. Met het basisdocument Monitor Sociaal Domein wordt een inrichtingsplan en een indicatorenset voor een Monitor Sociaal Domein uitgewerkt. Vanuit het inrichtingsplan wordt toegewerkt naar een monitor waarmee periodiek verantwoording wordt afgelegd over de voortgang van de strategische doelen vanuit de Nota Sociaal Domein.

Het uitgangspunt van de monitor is dat deze inzicht gaat geven in effecten op inwonersniveau en transformatiebewegingen in het sociaal domein. De opzet voor de monitor volgt de structuur van de nota en is ingericht volgens de maatschappelijke opgaven en strategische beleidsdoelen van de nota. In het basisdocument Inrichting Monitor Sociaal Domein wordt de basisset aan indicatoren gegeven voor de monitoring. Deze basisset is tot stand gekomen na brede inventarisatie binnen de EHZM-organisaties. De voorgestelde inrichting faciliteert het gesprek over de informatiebehoefte van de gemeenteraden. Deze gesprekken volgen nog. Naar aanleiding van deze gesprekken en de opvolgende ontwikkelfasen van de monitor kunnen de keuzes voor sturing vanuit het proces van de nota verder doorontwikkeld worden en verwerkt worden in de monitor. In de doorontwikkeling van de monitor zal ook aandacht worden besteed aan het verder meetbaar maken van ontwikkelingen in het voorveld en de sociale basis. Het gaat dan om het meten van de meer 'zachte effecten'. De bestuurders sociaal domein zullen hier actief bij worden betrokken. Op het beleidsniveau en voor de colleges zal aanvullende monitoring plaatsvinden op basis van de uitvoeringsagenda's die volgen op de nota.

Koppelen Monitor Nota Sociaal Domein aan de P&C cyclus van de gemeenten
In het basisdocument wordt voorgesteld om De Monitor Sociaal Domein te koppelen aan de P&C cycli van de drie gemeenten, specifiek bij de P&C documenten: jaarrekening; bestuursrapportages. De indicatoren worden hiermee onderdeel van de P&C cyclus en zullen als input dienen voor de begrotingen en kadernota's. De gemeenteraad wordt hiermee goed gefaciliteerd, doordat de informatievoorziening gebundeld gepresenteerd wordt en de vergelijking tussen budget en inhoud eenvoudiger gemaakt kan worden. De weergave van de financiën wordt bepaald op verantwoordelijkheidsniveau van de raad. De verdere uitwerking van deze koppeling moet nog plaatsvinden, hiervoor wordt aangesloten bij het project 'Stroomlijnen P&C cyclus EHZM 2023 e.v.'.

Frequentie monitor
In het basisdocument wordt voorgesteld de monitor twee keer per jaar te presenteren, ten behoeve van de bestuurs/managementrapportage en ten behoeve van de jaarrekening. Niet alle gegevens in de monitor worden twee keer per jaar opnieuw gemeten. Daarom worden er twee vormen voor het presenteren van de monitor voorgesteld.

Eén presentatievorm bestaat uit een kleinere monitor. Op dat moment worden de financiële gegevens in de bestuursrapportages weergegeven en aanvullend wordt een overzicht van (product)aantallen in de monitor gepresenteerd. Oftewel, alleen cijfers die gedurende het jaar veranderen en interessant zijn om meerdere malen per jaar te volgen worden opgenomen. Deze kleine monitor geeft een eerste indruk over de stand van zaken op dat moment.

De tweede presentatievorm is een brede monitor, die wordt gepresenteerd ten tijde van de jaarrekeningen van de gemeenten. Binnen deze monitor zal de complete set aan indicatoren onder de aandacht gebracht

worden. Hierbij wordt een bredere duiding gegeven. Denk hierbij aan een verdieping op de effecten, die blijken vanuit de indicatoren (gericht op het inwonersniveau). Dit kan aangevuld worden met informatie over de meest opvallende cijfers, trends en evt. financiële verschuivingen. Mogelijke verklaringen kunnen gegeven worden indien die informatie beschikbaar is.

Beoogd effect

Een monitor voor het sociaal domein die voldoet aan de informatiebehoefte van de raden. En de gemeenteraden in staat stellen om hun controlerende en kaderstellende rol goed uit te voeren.

Argumenten

1.1 Met deze indicatoren wordt tegemoet gekomen aan de aanbevelingen vanuit de rekenkameronderzoeken

De indicatoren zijn afgestemd op het maatschappelijk effect op het niveau van de inwoner. Daarnaast richten de indicatoren zich op hoe de gemeenten hun taken en verantwoordelijkheden hebben georganiseerd. Aanvullend zullen onderwerpen die samenhang hebben met of onderdeel zijn van de programmabegrotingen worden opgenomen in de monitor. De monitor geeft inzicht in de resultaten en de voortgang van de strategische beleidsdoelen van de nota. Hiermee kan de gemeenteraad sturen op inhoud en budgetten. De gemeenteraden komen hierdoor beter in positie. Zodat zij hun kaderstellende en controlerende rol goed kunnen vervullen.

1.2 Voor een goede duiding vraagt het meten op het effect bij de inwoner om contextinformatie, binnen de brede monitor zal hier aandacht voor zijn

Voor het uitvoeren van de controlerende rol is het voor de gemeenteraden belangrijk om te weten hoe het met de inwoners gaat en dat de bestede budgetten leiden tot effectief uitvoerend beleid. Op bepaalde indicatoren is beperkt directe gemeentelijke invloed uit te oefenen. Deze indicatoren laten echter wel zien hoe de gemeenten ervoor staan en bieden voor monitoring relevante informatie. Indicatoren zijn enkel meetelementen, die gezien kunnen worden als een graadmeter die de stand van zaken tonen. Een deel van de indicatoren zijn gericht op effecten op inwonersniveau. Deze indicatoren worden bepaald door een veelheid aan factoren, voor een goede duiding is toelichting op deze indicatoren van belang.

1.3 Het uitgrijzen van het overzicht aan indicatoren biedt kansen voor gerichte sturing

De indicatoren zijn breed geïnventariseerd. Het is een goede basis voor sturing. Voor gerichte sturing is een meer beperkte set aan indicatoren mogelijk wenselijk. Gesprekken met de raden en verdere concretisering- en sturingsafspraken kunnen leiden tot het “uitgrijzen” van indicatoren. Hiermee wordt bedoeld dat bepaalde indicatoren interessant blijven voor het duiden van het breed speelveld waarin het Sociaal Domein zich bevindt, en hoe het met de voortgang van de strategische doelen gaat. Maar dat er voor gerichte sturing een kleinere selectie van indicatoren gemaakt wordt.

1.4 Het document kan gezien worden als een ‘levend document’, dat in ontwikkeling blijft

De gesprekken met de raden kunnen aanleiding geven tot aanpassingen. Daarnaast vinden er landelijk ontwikkelingen rondom monitoring en datagedreven sturing plaats. Door de groeiende beschikbaarheid van data blijven deze ontwikkelingen van belang voor de monitor. Het is dan ook realistisch dat in de toekomst de monitor onderhevig kan zijn aan veranderingen. Gedurende de verdere ontwikkelfasen kunnen aanvullingen en gewenste aanpassingen verricht worden. Hierdoor kan het inrichtingsplan van de monitor gezien worden als een “levend” document, dat in ontwikkeling blijft.

Kanttekeningen

1.1 De overzichten bevatten veel indicatoren

De set aan indicatoren is te omvattend voor specifieke sturing op resultaat. De brede inventarisatie faciliteert echter de algemene discussie en het gesprek met de raden. De overzichten bieden een goede basis en voorbeelden voor het voeren van discussie. De set kan aangepast worden als hiermee beter voldaan wordt aan de informatiebehoefte. Het overzicht uitgrijzen voor een onderscheid tussen sturing en monitor is ook een denkbare optie. Hiervoor kan een kleinere selectie van de indicatoren gekozen worden voor sturing. Voor het overzicht over het brede veld en het duiden van trends en effecten kan het brede overzicht onderdeel blijven van de rapportagemomenten.

1.2 Een indicator kan niet volledig verklaard worden vanuit de invloed van de gemeenten

Het presenteren van cijfers kan vragen oproepen. Cijfers zijn niets meer dan cijfers. Ze geven een eerste beeld en kunnen als signaal fungeren. Vaak is verdieping en duiding nodig: hoe zijn de verschillen te verklaren, zijn de verschillen reden tot bezorgdheid en wat betekent dit voor beleid en praktijk? Het gaat om ‘tellen en vertellen’. Binnen de brede monitor is ruimte voor verdieping, verklaring en het bieden van contextinformatie. Daarnaast kan ook “zachte informatie” onderdeel zijn van de brede monitor, die kan bijvoorbeeld bestaan uit toelichten op uitvoeringspraktijken en kwalitatieve onderzoeksresultaten.

1.3 De visualisatie van de monitor is nog niet beschikbaar

Er wordt gestreefd naar een vorm waarin monitorgegevens digitaal kunnen worden ontsloten. Op dit moment is deze vorm nog niet beschikbaar. Het ontwikkelen van de visualisatievorm vraagt om meer onderzoek naar de mogelijkheden, kosten en tijdsinvestering. Daarnaast vraagt het om afstemming tussen de verschillende organisaties en disciplines. In het inrichtingsplan wordt daarom een denkrichting voor de toekomstige visualisatievorm gegeven. De details moeten gedurende het proces verder uitgewerkt worden, om zo tot een vorm te komen die aansluit bij de vier organisaties.

1.4 Het ontbreekt aan indicatoren, de overzichten zijn een te grote versimpeling van het sociaal domein en de integraliteit met overige domeinen
De set is een set op hoofdlijnen en geeft daarmee nooit een volledig beeld van de samenleving en over het complexe speelveld waarin de uitvoering van beleid zich bevindt. Voor een nog vollediger beeld kunnen meer indicatoren opgenomen worden in de overzichten en moeten meer metingen verricht worden. Bij het toevoegen van indicatoren moet steeds de afweging worden gemaakt in hoeverre de uitbreiding bijdraagt aan de sturing op het sociaal domein. Door de koppeling met de P&C cycli van de EHZ-gemeenten wordt naast de inhoudelijke indicatoren ook een overzicht geboden op de budgetten. Hiermee kunnen veranderingen en verschuivingen waargenomen worden. Naar aanleiding van signalen kan (eenmalige) verdieping helpen bij het verklaren. Voor de inrichting van de monitor is het van belang dat de focus ligt op elementen die door de jaren heen interessant zijn om te volgen, zodat signalen vroeg opgepikt kunnen worden. Een uitgebreide set biedt kansen voor het monitoren van effecten. Een beperkte set biedt kansen voor sturing. Zo kan een te grote set aan indicatoren leiden tot een vertroebeld beeld, waardoor signalen minder snel opvallen.

1.5 De indicatoren zeggen nog te weinig over wat er speelt in de sociale basis en bij inwoners
Metingen op wijkniveau en ervaringen van inwoners zijn niet altijd onderdeel van de huidige meetinstrumenten die gemeenten tot hun beschikking hebben. Openbare bronnen zijn veelal gericht op gemeentelijk, regionaal of landelijk niveau. Meetinstrumenten op dit niveau kunnen indien gewenst in de toekomst ontwikkeld worden, als daartoe besloten wordt. Hiervoor kan aangesloten worden bij het bestaande instrumentarium, waarvoor de mogelijkheden onderzocht moeten worden om extra metingen toe te voegen. Of nieuwe methoden moeten ontwikkeld en uitgevoerd worden. Burgerpeilingen en extra vragen binnen de GGD-monitors zijn hier voorbeelden van.

Financiën
De inrichting van de monitor vraagt op dit moment geen extra budget. Met bestaande inzet kan deze vorm gerealiseerd worden. Indien besloten wordt om aanvullende metingen uit te voeren, kan dit in de toekomst tot extra kosten leiden.
Het standaardiseren van het proces en het digitaal visualiseren van de monitor vraagt naar verwachting om ondersteuning vanuit systemen. Dit kan op termijn kosten met zich meebrengen, door uitbreiding, aanschaf en onderhoud van deze systemen.

Communicatie
De monitor is openbaar toegankelijk.

Uitvoering
- Behandeling basisdocument Monitor Sociaal Domein in de gemeenteraden
- Aansluiten bij het proces voor de verdere uitwerking van het onderdeel sturing en bekostiging van de Nota Sociaal Domein
- Proces aansluiting bij P&C cycli gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde
- Indien gewenst: aanvullende metingen realiseren; monitor afstemmen op informatiebehoefte gemeenteraden
- Ontwikkeling visualisaties en rapportages
- Standaardiseren proces aanleveren gegevens en digitale visualisaties (besluiten en realiseren)

Voor de verdere uitwerking van de monitor en het eventueel ‘uitgrijzen’ van indicatoren zullen er gesprekken met de raad gevoerd worden. Hier zal een projectgroep voor worden gevormd. De inrichting van de projectgroep zal in de komende weken plaatsvinden. Het doel is om de gesprekken met de raden in september te laten plaatsvinden. Op basis van deze gesprekken wordt de monitor verder ontwikkeld. In het tweede kwartaal van 2024 zal de eerste versie van de monitor (in infographic-vorm) opgeleverd worden. Op de lange termijn ontwikkelen we door richting een meer digitale vorm van de monitor.

Bijlagen
1. Basisdocument: Inrichting Monitor Sociaal domein